

ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО ПРАВА: ЗМІСТ І КЛАСИФІКАЦІЯ

Людмила Андріївна БУДНИК,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
безпеки, правоохоронної діяльності та фінансових
розслідувань Тернопільського національного
економічного університету*

В сучасних умовах в Україні склалася ситуація, коли мотивація ухиляння від сплати податкового зобов'язання є надзвичайно великою, а податкові органи орієнтовані на забезпечення виключно фіскальної функції, демонструють масові порушення податкового законодавства. В цих умовах актуальним є вирішення проблеми щодо визначення змісту та класифікації принципів податкових правовідносин.

© Будник Л. А., 2020

Щодо поняття «принципи права» існують різні погляди, які можна об'єднати у дві групи. Відповідно до одних поглядів, принципи права обмежуються лише юридичними рамками і виражають лише правову специфіку системи норм, визначених законодавством. Інші погляди визначають принципи права, як принципи-ідеї, тобто трактують з позиції широкого підходу до права, коли приймають до уваги об'єктивні умови їх формування, пізнання сутності права, яке розглядають у діалектичному взаємозв'язку загальних та спеціальних норм [1, с. 142].

Крім того, принципи є важливим компонентом юридичної практики, оскільки з їх допомогою можна досягти виконання основних завдань правовідносин.

Принципи податкового права – це «керівні положення права, вихідні напрями, основні начала, що визначають суть всієї системи, галузі або інституту права» [2, с. 42]. Вони є системою координат, в рамках якої податкове право розвиваються, і, одночасно, вектором, що визначає напрямок розвитку даної галузі, що особливо актуально для податкового права в цілому в умовах податкової реформи.

До основних базових принципів податкового права відносять:

1) верховенства права, що є основоположним для податкової системи, побудованої відповідно до принципу законності, що забезпечує взаємодію податкового права по всій території держави;

2) загальність та рівність оподаткування. У Податковому кодексі України цей принцип отримав втілення у двох основних положеннях: загальності оподаткування і рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації [3, с. 23]. Цей принцип знаходить своє вираження і в розділі II ст. 67 Конституції України: «Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом» [4];

4) законодавча форма встановлення податків, на що прямо вказує Конституція України. Податок може встановлюватися, змінюватися чи скасовуватися лише шляхом прийняття закону;

5) презумпція тлумачення на користь платника податків всіх непереборних сумнівів, протиріч актів законодавства про податки і збори;

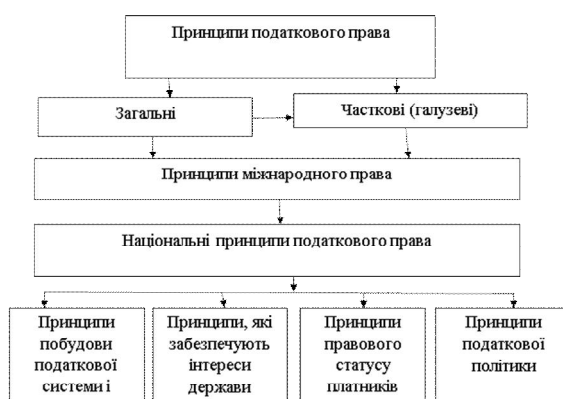
6) принцип економічного підґрунтя податків (зборів).

Логічним наслідком розвитку принципів податкового права є їх класифікація, оскільки серед інших характеристик вона чи не найперша підкреслює суспільну теоретико-практичну роль таких принципів.

В науковій літературі принципи податкового права класифікують на: матеріальні, процесуальні, розрахункові. Матеріальні принципи визначають сутність норм податкового права, які структурують у певну ієрархічну систему. Принципи податкового права класифікує на матеріальні – визначають сутність категорій, норм, які використовуються податковим правом і структуруються в певну ієрархічну систему. Процесуальні принципи регулюють сфери компетенції суб'єктів податкових правовідносин, механізм установлення, зміни та скасування податків. Розрахункові – регулюють функціонування конкретного податкового механізму, визначення основних його елементів і перерахування коштів відповідно до бюджетів [2, с. 139].

Принципи податкового права доцільно згрупувати на соціально-правові та спеціально-правові. До соціально-правових принципів відносять властиві і іншим галузям права принципи: законності, гуманізму, демократії, рівності. Спеціально-правові принципи (в літературі їх ще називають галузевими) визначають специфіку податкового права. Крім того доцільно виділити економічні принципи оподаткування і принципи організації податкової системи. Однак при цьому слід враховувати, що найважливіші для юридичної науки економічні принципи оподаткування (наприклад, принцип економічного підґрунтя оподаткування) і принципи податкової системи (наприклад, принцип її єдності) є і принципами податкового права.

На основі дослідження поглядів науковців щодо класифікації принципів податкового права доцільно побудувати таку систему (рис 1).

Класифікація принципів податкового права.

Таким чином, справедливо буде зауважити, що принципи податкового права є базовим механізмом реалізації податкових норм. Податкове право використовує загальногалузеві (конституційні) принципи, що поєднують такі норми як верховенство закону, єдність, доцільність, реальність законності; а також специфічні принципи, що стосуються лише визначених норм податкового законодавства і регулюють сплату конкретного податку. Закріплення принципів міжнародного права як складової принципів податкового права України в повній мірі відповідає вимогам міжнародного правового та економічного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–164.
2. Кучерявенко М. П. Податкове право України : підручник. Харків. Право. 2012. 528 с.
3. Котенко А. М. До питання про принципи у податково-правовому регулюванні. *Фінансове право*. 2014. № 2 (28). С. 22–24.
4. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 // Вища рада правосуддя. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL:http://www.vru.gov.ua/legislative_acts/1 (дата звернення: 02.06.2020).
5. Податковий кодекс (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 02.06.2020).